

BOOKA.

Knjiga **108**

ZA IZDAVAČA

Ivan Bevc

Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Kapetan Mišina 8

office@booka.in

www.booka.in

PREVOD S JAPANSKOG

Nataša Tomić

LEKTURA

Agencija Tekstogradnja

KOREKTURA

Borka Slepčević

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Nikola Korać

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2019.

Tiraž 2000

SAJAKA MURATA
PRODAVAČICA

Naslov originala

SAYAKA MURATA (村田沙耶香)

KONBINI NINGEN (コンビニ人間)

Copyright © 2016 Sayaka Murata.

All rights reserved.

Originalno japansko izdanje objavio je
Bungeishunju Ltd., Tokyo.

Prava za srpski prevod data su pod licencom
odobrenom od Sajake Murate i ugovorom sa
Bungeishunju Ltd. preko The English Agency
(Japan) Ltd. i Plima d.o.o.

PRODAVAČICA
SAJAKA MURATA

Mini-market je prepun zvukova. Melodija na vratima najavljuje ulazak mušterije, glas poznate ličnosti koja reklamira nove proizvode pronosi se s razglasom. Ore se pozdravi prodavaca, pište bar-kod čitači. Proizvodi lupkaju dok upadaju u korpe, kese s hlebom šušte u rukama, potpetice kuckaju naokolo po prodavnicima. Svi se ti zvukovi mešaju i stapaju u „zvuk mini-marketa“, koji bez prestanka odzvanja u mojim ušima.

Na blago džangrljanje plastične boce koja se skotrljala za jedno mesto napred kad je mušterija izvadila prvu u nizu, podižem glavu. Telo mi samo reaguje na taj zvuk, jer mnogi kupci ostavljaju hladne napitke za kraj pre nego što se zapute ka kasi. Kad se uverim da žena s bocom mineralne vode u ruci ne ide pravo na kasu, već ostaje da razgleda slatkiše, ponovo obaram pogled.

Dok moje telo prikuplja podatke iz mnogobrojnih zvukova koji se razležu prodavnicom, ređam sveže dostavljene pirinčane smotuljke. U ovim jutarnjim satima najbolje se prodaju pirinčani smotuljci, sendviči i salate. Na drugom kraju radnje Sugavara, zaposlena s nepunim radnim vremenom, malim ručnim skenerom proverava robu na stanju. Ja uredno slažem besprekorne, mašinski izrađene

prehrambene proizvode. Nov proizvod, pirinčane smotuljke sa ikrom bakalara i sirom, slažem u dva reda u sredini, do njih dva reda najbolje prodavanih smotuljaka s tunjevinom i majonezom, a na krajevima one sa sušenim listićima bonito tune, koji slabo idu. Važna je brzina i ja skoro da i ne uključujem mozak dok pravila koja su mi već ušla u krv izdaju uputstva mom telu.

Reagujući na blag zveket sitnine, okrećem se i upe-
rim pogled ka kasi. Osetljiva sam na zvuk kovanica, jer je među ljudima koji zveckaju šakom ili džepom punim sitnine mnogo onih koji su samo skoknuli po cigarete ili novine. Baš kao što sam i mislila, čovek s limenkom kafe u jednoj ruci i drugom rukom zavučenom u džep pantalona prilazi kasi. Hitrim korakom prolazim kroz radnju, skliznem iza pulta i spremno stajem za kasu da me kupac ne čeka.

„Izvolite! Dobro jutro!“

Uz kratak naklon, uzimam limenku kafe koju mi muškarac pruža.

„Ah, da... dajte mi i cigarete, jednu peticu.“

„Svakako, odmah.“

Hitro vadim paklu *marlboro lajts mentola* i skeniram je na kasi.

„Molim vas, pritisnite ovde da potvrdite da ste punoletni.“

Dok muškarac pritiska ekran, vidim da mu pogled prelazi na vitrinu s brzom hranom i zaustavljam se. Mogla bih da ga pitam: „Želite li još nešto?“, ali kad primetim da se mušterija premišlja da li da nešto kupi, uvek se povučem i sačekam.

„Dajte mi i jedan korn-dog.“

„Odmah, hvala vam.“

Dezinfikujem ruke alkoholom, otvaram vitrinu i pakujem korn-dog.

„Želite li da vam hladni napitak i toplu hranu spakujem u odvojene kese?“

„Ah, neka, neka, stavite zajedno.“

Hitro pakujem limenku kafe, cigarete i korn-dog u malu kesu. U međuvremenu, muškarac koji je prethodno zveckao novčićima u džepu kao da se nečega naprasno setio, najednom zavlači ruku u gornji džep. Zbog tog pokreta smesta shvatam da hoće da plati elektronski.

„Platiću suika karticom.“

„Svakako. Prislonite ovde karticu, molim vas.“

Moje telo refleksno reaguje, automatski tumačeći i najsitnije pokrete i poglede mušterija. Oči i uši mi se pretvaraju u važne senzore koji hvataju i najmanji pokret i nameru kupca. Vodeći računa da ga ne posmatram duže nego što je neophodno, i time mu izazovem nelagodu, ruke pokrećem hitro, u skladu s prikupljenim podacima.

„Vaš račun, hvala vam na poseti!“

Uzimajući račun, čovek mi kratko zahvaljuje i odlazi.

„Izvinite što ste čekali, izvolite! Dobro jutro!“, naklonim se ženi koja sledeća čeka u redu. Osećam da u prodavnici, toj maloj bleštavoj kutiji, jutarnji period protiče kako treba.

S druge strane blistavo obrisanog izloga vide se ljudi koji užurbano hodaju. Početak je dana. Vreme kad se svet budi, a njegovi zupčanici počinju da se okreću. I sama sam jedan od tih zupčanika koji se uporno vrti. Postala sam deo tog sveta, i u tom delu dana – jutru – u pogonu sam bez prestanka.

Taman kad sam htela da trknem do rafa i nastavim s ređanjem pirinčanih smotuljaka, obratila mi se menadžerka Izumi.

„Gospođo Furukura, koliko je novčanica od pet hiljada jena ostalo tamo u kasi?“

„Ah, samo dve.“

„Uh, to nije dobro, izgleda da nam danas mnogi plaćaju novčanicama od deset hiljada. Nemamo mnogo ni u sefu pozadi – možda bi trebalo tokom prepodneva da odem do banke, čim prođu udarni jutarnji termin i dostava.“

„Hvala vam!“

Nemamo dovoljno noćnih radnika, pa poslovođa trenutno mora da dolazi u noćnu smenu, dok tokom dana Izumi, inače moja vršnjakinja, zaposlena s nepunim radnim vremenom, vodi posao kao da je jedna od stalno zaposlenih.

„Onda ću oko 10 otići da rasitnim novac... Ah da, još nešto – danas imamo rezervaciju za inari-zuši,¹ pa bih vas zamolila da to završite kad se mušterija pojavi.“

„Naravno!“

Pogledam na sat – već je 9.30. Jutarnja navala već je počela da jenjava i vreme je da se brzo okonča dostava kako bi počele pripreme za udarni podnevni termin. Istegla sam kičmu, ponovo se vratila za raf s robom i počela da ređam pirinčane smotuljke.

Ono vreme pre nego što sam se *rodila* kao prodavačica u mini-marketu nekako je nejasno u mojim sećanjima.

Odrasla u naselju u predgrađu, rođena sam u normalnoj porodici i rasla sam normalno, u ljubavi. Ipak, smatrali su me malo čudnim detetom.

Dok sam još išla u obdanište, na primer, jednom smo u parku našli mrtvu pticu. Prelepu plavu ptičicu, verovatno

1 Pržene vrećice od tofua punjene pirinčem. (Prim. prev.)

nečijeg kućnog ljubimca. Druga deca su stajala oko te male ptice presamićenog vrata i zatvorenih očiju, i plakala. Istog trena kada je jedna od devojčica zaustila: „Šta da radimo...?“, ja sam tu pticu zgrabila i ponela je mami, koja je sedela na klupi i ćaskala.

„Šta je bilo, Keiko? Ah, ptičica...! Otkud li je doletela, pitam se... Jadna ptica. Hoćemo li da je sahranimo?“

I dok je mama to nežno izgovarala milujući me po glavi, ja sam rekla: „Poješćemo je.“

„Molim?“

„Tata voli jakitori.² Možemo da je ispečemo danas za ručak!“

Pošto sam sve to još razgovetnije ponovila misleći da me sigurno nije dobro čula, moja mama se prenerazila, a majka nekog drugog deteta koja se zatekla kraj nje u šoku je istovremeno zinula, razrogačila oči i raširila nozdrve. Samo što nisam prasnula u smeh koliko mi je čudno izgledala, ali kad sam spazila njen pogled uprt u pticu u mojoj ruci, sinulo mi je: *aha, znači jedna nije dovoljna!*

„Da donesem još?“, pogled mi je pao na dva-tri vrapca koja su naporedo šetala u našoj blizini.

Tek tada se mama napokon dozvala k sebi i prekorno, očajnim glasom uskliknula: „Keiko! Sada ćemo iskopati grob i sahraniti ptičicu, važi? Evo vidi, svi plaču. Umrle im je drugarica i tužni su. Žao ti je ptičice, zar ne?“

„Zašto? Ionako je već mrtva.“

Na to moje pitanje, mama je ostala bez reči.

Meni je u glavi jedino bila scena kako tata, mama, moja tada još mala sestra i ja srećni jedemo tu malu pticu. Tata

2 Pileći ražnjići, ali u doslovnom prevodu: „pečena ptica“. (Prim. prev.)

je voleo pileće ražnjiće, a sestra i ja smo obožavale pohovanu piletinu. Nisam mogla da shvatim zašto bismo pticu samo zakopali kad ih je pun park i kad smo lepo mogli gomilu njih da poneseemo kući i pojedemo ih.

Mama je bila uporna: „Vidi kako je malena, baš je slatka ptica, zar ne? Hajde da joj tamo iskopamo grob i svi zajedno položimo cveće na njega“, rekla je i tako je na kraju i bilo, ali ja nisam mogla da razumem. Svi su uglas žalili za jadnom pticom, ronili suze i išli naokolo da čupaju cveće i ubijaju ga. „Kakvo divno cveće! I ptičici bi sigurno bilo milo“, govorili su, a ja sam gledala taj prizor i mislila da mora da su skrenuli.

Sahranili su pticu u rupu koju su iskopali iza ograde na kojoj je stajala tabla s natpisom „zabranjen ulaz“, neko je iz korpe za otpatke doneo bačeni štapić od sladoleda i zabô ga u zemlju, a onda su na taj grob položili gomilu mrtvih stabljika cveća. „Pogledaj, Keiko, baš je tužno, jedna ptičica, je l' tako?“, prošaputala mi je mama više puta, kao da hoće da me ubedi u to, ali ja uopšte nisam tako mislila.

Takvih situacija bilo je mnogo. Jednom, samo što sam pošla u osnovnu školu, na času fizičkog je nastao rusvaj. Dečaci su se posvađali i potukli.

„Zovite nastavnika!“

„Neko mora da ih zaustavi!“

Deca su pištala – *aha, znači neko treba da ih zaustavi* – pomislila sam ja i otvorila ormarić sa opremom koji je bio u blizini, iz njega izvukla lopatu, otrčala do kavgadžije i tresnula ga njome po glavi.

Prostoriju su ispunili vrisci, a dečak se uhvatio za glavu i na mestu se sručio. Kad sam videla da se više ne pomera, i dalje onako s rukom na glavi, okrenula sam se

ka onom drugom da i njega zaustavim i zamahnula lopatom, kad su devojčice kroz plač zavapile: „Prestani, Keiko! Prestani!“

Nastavnici su dotrčali i, zatečeni stravičnim prizorom, zahtevali objašnjenje od mene.

„Rekli su da neko mora da ih zaustavi, pa sam ih zaustavila najbrže što sam mogla.“

Zbunjeni nastavnici su samo promrmljali da se nasiljem ništa ne rešava.

„Ali svi su govorili da moramo da ih zaustavimo. Ja sam samo htela da prekinem Jamazakija i Aokija“, tako sam ja to pažljivo objasnila nastavnicima, ne shvatajući zbog čega se ljute, ali onda je sazvano nastavničko veće, a moja mama je pozvana u školu.

Kad sam ugledala majku kako se klanja pred nastavnikom i iz nekog razloga sa ozbiljnim izrazom na licu govori: „Izvinite, izvinite...“, jesam pomislila da je ono što sam uradila bilo nešto što nije smelo da se uradi, ali nisam mogla da shvatim zašto.

Isto je bilo i jednom kada su se sva deca rasplakala jer je nastavnica histerisala i treskajući dnevnikom o katedru dizala dreku u učionici.

„Izvinite, nastavnice!“

„Nemojte, nastavnice!“

Svi su je molili da prestane, ali ona nikako nije mogla da se smiri, pa sam ja, želeći da je učutkam, otrčala do nje i svom snagom joj povukla suknju i gaće nadole. Zaprepašćena mlada nastavnica briznula je u plač i utihnula.

Iz susedne učionice dotrčala je druga nastavnica i pitala šta se desilo, a kada sam ja objasnila da sam u nekom filmu na televiziji videla kako odrasle žene utihnu kad im svuku odeću, opet je, naravno, sazvano nastavničko veće.

„Kako ne možeš da shvatiš, Keiko...?“, mrmljala je mama nemoćno na povratku kući i zagrlila me. Imala sam utisak da sam opet uradila nešto što ne valja, ali nisam shvatala zbog čega je to bilo loše.

Iako su bili potpuno raspamećeni, moji tata i mama su me voleli. A kako mi nije bilo u planu da tata i mama tuguju i izvinjavaju se kome god stignu, rešila sam da dam sve od sebe da van kuće strogo držim jezik za zubima. Odlučila sam da ili oponašam ono što drugi rade, ili da sledim tuđa uputstva, i potpuno prestala da radim bilo šta na svoju ruku.

Videvši da progovaram samo kada je baš neophodno i da ništa samostalno ne preduzimam, odrasli su, čini mi se, odahnuli.

Kako je odmicala srednja škola, postala sam toliko ćutljiva da je to samo po sebi počelo da se pretvara u problem. Samo, ćutnja je za mene bila najbolji način, najlogičniji put uspeha u životu. Čak i kada su mi u sve-dočanstvu napisali: „Treba da stekneš još prijatelja i što više izlaziš napolje da se igraš!“, ja sam ostala dosledna i nisam progovarala ni reč više nego što moram.

Za razliku od mene, moja dve godine mlađa sestra bila je „normalno“ dete. Uprkos tome, ne samo da me se nije klonila nego me je obožavala. Kad bi je, za razliku od mene, majka grdila iz najbanalnijih razloga, ja bih prišla mami i pitala je: „Zašto se ljutiš?“ A kako je moje pitanje obavezno obustavljalo maminu pridiku, sestra bi mi uvek rekla hvala, valjda zato što je mislila da sam je zaštitila. Mene ni slatkiši ni igračke uopšte nisu zanimali, pa sam ih sve davala sestri. Zbog toga se uvek i vrzmala oko mene.

Upravo zato što je moja porodica o meni vodila računa i volela me, uvek se i brinula zbog mene.

„Šta da radimo, kako da je 'izlečimo'?“

Sećam se da sam, slušajući mamu i tatu kako zajedno mozgaju, razmišljala o tome da kod mene nešto treba da se ispravi. Tata me je jednom čak autom vozio do nekog udaljenog grada kod psihologa. On je odmah posumnjao da u kući postoji neki problem, ali moj tata je bio bankarski službenik, miran i ozbiljan čovek, mama pomalo bolećiva ali nežna, dok je sestra za mene, svoju stariju sestru, bila veoma vezana. I kada je mojim roditeljima rečeno nešto potpuno neutralno poput: „U svakom slučaju, obasipajte je ljubavlju i budno motrite na nju“, oni su dali sve od sebe da me odgoje u ljubavi i pažnji.

U školi nisam stekla prijatelje, ali niko me nije maltretirao i nekako sam držeći jezik za zubima uspeła da završim osnovnu i nižu srednju školu.

Nisam se ništa promenila ni kada sam se po završetku više srednje škole upisala na fakultet. Slobodno vreme sam u suštini provodila nasamo i gotovo nikad nisam vodila lične razgovore. Nisam više pravila probleme kao u osnovnoj školi, ali su se mama i tata brinuli da neću uspeti da se uklopim u društvo ako tako budem nastavila. Krupnim koracima postajala sam odrasla osoba, sve vreme misleći da „moram da se izlečim“.

Na dan kada se kod stanice Hiromači otvorio „Smajl-mart“, 1. maja 1998. godine, bila sam student prve godine fakulteta.

Odlično se sećam kako sam tu radnju otkrila još pre nego što se otvorila. U vreme tek što sam krenula na fakultet, jednog dana sam zbog školskog zadatka išla na predstavu pozorišta *no*. Pošto nisam imala prijatelje, vraćala sam se kući sama i očigledno pogrešila put. Dok sam

se opasuljila, shvatila sam da sam zalutala u meni nepoznatom poslovnom kraju grada.

Kad sam se obazrela oko sebe, najednom nigde nikog nije bilo. Ulicama su se nizale sve same lepe bele zgrade koje su ličile na modele od hartije, kao da nisu prave. Prizor je ličio na napušteni grad, svet sačinjen samo od građevina. Nedelja u podne, a na ulici osim mene nijedne ljudske prilike.

Obuzeta osećajem da sam se izgubila u paralelnom univerzumu, počela sam žurnim korakom da tražim stanicu podzemne železnice. Napokon pronašavši tablu sa oznakom metro stanice, odahnula sam i potrčala ka njoj, kad sam u prizemlju snežnobeke poslovne zgrade ugledala nešto što je izgledalo kao akvarijum.

Nije tu bilo nikakve table niti bilo čega drugog, osim postera zalepljenog na staklu izloga, na kome je pisalo: „Otvara se *Smajl-mart* kod stanice Hiromači! Potrebni radnici!“. Provirila sam kroz staklo, ali unutra nije bilo nikog. Radovi su valjda bili još u toku jer su zidovi bili prekriveni najlonom, a na redovima belih rafova nije bilo ničeg. Devalovalo mi je potpuno neverovatno da će to pusto mesto postati mini-market.

Porodica mi je obezbeđivala sasvim dovoljan džeparac, ali bila sam zainteresovana da radim neki honorarni posao. Zapisala sam broj telefona, otišla kući i okrenula ga narednog dana. Posle kratkog razgovora za posao, odmah su me angažovali.

Rekli su mi da naredne nedelje počinje obuka, i kada sam se u zakazano vreme pojavila u radnji, već je malo više ličila na mini-market. Bili su namešteni samo rafovi s kućnim potrepštinama, a na njima uredno poslagane maramice, pisaći pribor i slični proizvodi.

U prodavnici su se okupili radnici, angažovani na nepuno radno vreme kao i ja. Jedna studentkinja mojih godina, jedan dečko koji je delovao kao da stalno menja privremene poslove, jedna malo starija žena za koju sam pomislila da je domaćica – nas petnaestak najrazličitije odevenih ljudi, raznih godina starosti, nelagodno se muvalo po radnji.

Napokon se pojavio instruktor i svima nam razdelio uniforme. Navukla sam je i doterala prema posteru sa uputstvom kako je treba obući. Kada su sve žene s dugom kosom vezale rep, svi smo poskidali satove i nakit i stali u vrstu, i naša, do tog trenutka šarolika skupina najednom je počela da liči na „prodavce“.

Prvo što smo uvežbavali bili su izrazi lica i pozdravi. Gledajući u poster s nasmejanim licem, izvijali smo uglavine usana u osmeh onako kako je na njemu prikazano, i pravih leđa, u nizu jedno do drugog, izgovarali: „Izvolite!“ Instruktor nas je preslišavao jednog po jednog, i kad god je neko bio nedovoljno glasan ili je nečiji izraz lica odavao nelagodu, odmah je davao instrukciju: „Idemo iz početka!“

„Gospođo Okamoto, ne stidite se, široko se osmehnite! Gospodine Aizaki, molim vas glasnije! Hajdemo iz početka! Odlično, gospođice Furukura! Tako je, jasno i glasno!“

Meni je dobro išlo oponašanje primera koje nam je instruktor pokazao i onih koje smo gledali na snimku u administrativnoj prostoriji. Do tog trenutka niko me nikad nije uputio kako treba da izgleda normalan izraz lica i kako treba da mi zvuči glas.

Te dve nedelje do otvaranja marljivo smo sa svojim kolegama u parovima vežbali obraćanje zamišljenim mušterijama. Kako da „cenjenog kupca“ gledamo u oči i

naklonimo mu se sa osmehom, kako da zasebno zapakujemo uloške u papirnu vrećicu, kako da zagrejanu hranu i ohlađene proizvode pakujemo u odvojene kese, kako da alkoholom dezinfikujemo ruke kada nam neko naruči brzu hranu. Da bismo se navikli na rad s novcem, u kasi su stajale prave novčanice, ali je na računima velikim slovima bio ištampan natpis „obuka“, a kako nam je partner uvek bio neko od kolega part-tajmera u uniformi, meni se nekako činilo kao da se igramo prodavnice.

Bilo je zabavno gledati kako studentkinja, dečko koji svira u bendu, momak koji stalno menja poslove, domaćica, učenik večernje srednje škole, svi ti razni ljudi u istim uniformama postaju jednoobrazno biće – „prodavac“. A kada se obuka za taj dan završi, svi mi bismo sa sebe skinuli uniforme i ponovo se vratili u stanje u kome smo došli. Imala sam osećaj kao da se svako od nas prevukao u neko drugo biće.

Posle dvonedeljne obuke, napokon je svanuo i dan otvaranja prodavnice. Tog dana sam od jutra bila u radnji. Na onim praznim belim policama sada su bili načičkani razni proizvodi. Ljudskim rukama poslagani tik jedan uz drugi, delovali su mi nekako nestvarno.

Došlo je vreme otvaranja i u trenutku kad su radnici raskrilili vrata, kroz glavu mi je prošlo: „stvarni su“. Nisu to bili tobožnji, zamišljeni kupci kao za vreme obuke, već oni „pravi“. Bili su to razni ljudi. Prodavnica je bila u poslovnom delu grada, pa sam zamišljala da ću ih sve videti u odelima ili u uniformama, ali u prvoj grupi bili su stanovnici iz kraja koji su nosili flajere s reklamom za sniženje, koje smo im mi prethodno razdelili. Prva mušterija bila je jedna starija žena. I čim je ona onako sa štapom u ruci ušla prva, zapanjeno sam posmatrala kako

za njom nadire reka ljudi s kuponima za popust na pirinčane smotuljke i zapakovane obroke.

„Gospođice Furukura, glasnije molim vas!“, prenuo me je glas nekog od zaposlenih.

„Izvolite! Danas su u čast otvaranja proizvodi na akciji! Čime mogu da vas ponudim?“

Čak su i ti „pozdravi“ u prostoru u kome su zaista bili „cenjeni kupci“ zvučali potpuno drugačije.

Nisam imala pojma da su „cenjeni kupci“ bića koja mogu biti toliko bučna. Odzvanjali su njihovi koraci, njihovi glasovi, šuštale su ambalaže slatkiša koji upadaju u korpe, lupala su vrata frižidera iz koga se vade hladni napici. Čak i kada su me svi ti zvuci koje su kupci proizvodili potpuno zasuli, ja sam i dalje uporno uzvikivala: „Izvolite!“.

Brdo prehrambenih proizvoda i slatkiša, tako divno naređanih da deluju kao da su veštački, za tren oka srušilo se pod rukama „cenjenih kupaca“. Radnja, koja je i sama delovala kao imitacija, ubrzano je i živo počela da poprima drugačiji izgled.

Na kasu je prva stigla otmena starija žena, ona ista koja je prva i zakoračila u radnju.

Ja sam stajala za kasom, listajući stranice priručnika u svojoj glavi. Žena je na pult spustila korpu u kojoj su bili šlag, sendvič i nekoliko pirinčanih smotuljaka.

Na pojavu prve mušterije na kasi, leđa prodavaca za pultom ispravila su se kao strele. S pogledom menadžera iz centrale uprtim u mene, naklonila sam se mušteriji tačno onako kako su nas učili na obuci.

„Izvolite!“, pustila sam glas, potpuno istim tonom kao žena na video-snimku koji su nam prikazali za vreme obuke. Privukla sam korpu i počela da skeniram

bar-kodove onako kako sam naučena. Menadžer koji se nije odvajao od mene, novajlije, hitrim pokretima je pakovao proizvode u kesu.

„Od koliko sati ujutru radite?“, pitala je žena.

„Ah, danas od deset sati! Ovaj... od sada ćemo raditi non-stop!“

Još nisam umela lepo da odgovorim na pitanje koje nismo uvežbali na obuci, i moj menadžer se hitro nadovezao: „Počev od današnjeg dana, bićemo otvoreni 24 sata, 365 dana u godini. Izvolite, posetite nas u svako doba!“

„Oh, pa vi radite i noću? I izjutra?“

Na moje potvrdno klimanje glavom, žena mi je uz osmeh rekla: „Baš zgodno! Vidite kako su mi leđa povijena, hodanje je za mene prava muka. A na moju nevolju, supermarket mi je daleko.“

„Da, počev od današnjeg dana bićemo otvoreni 24 sata dnevno. Izvolite, posetite nas u svako doba!“, samo sam doslovce ponovila ono što je izgovorio menadžer.

„Baš divno. Mada prodavcima to sigurno ne pada lako.“

„Hvala vam na poseti!“

Imitirajući menadžera načinila sam isti onakav duboki naklon kao on, a žena se nasmejala govoreći: „Hvala vama, doći ću vam opet“, i otišla s kase.

„Svaka čast, gospođice Furukura! Bili ste savršeni. Prvi put za kasom, a tako staloženi! Samo tako nastavite! Oh, eno i sledeće mušterije!“, rekao je menadžer koji je stajao kraj mene i pakovao robu u kese.

Kad sam na njegove reči okrenula glavu, ispred sebe sam ugledala kupca koji se s gomilom pirinčanih smotuljaka na sniženju približavao kasi.

„Izvolite!“, uzvignula sam istim tonom kao malopre, blago se naklonila i prihvatila korpu.

Tog dana sam, prvi put u životu, uspjela da postanem deo društva. Ovog trenutka ponovo sam rođena, mislila sam. Na današnji dan, stvarno rođena kao jedan normalan deo sveta.

S vremena na vreme na digitronu izračunam koliko je sati prošlo od tog dana. *Smajl-mart* kod stanice Hiromači, u kome se svetla ne gase, od tada radi bez dana pauze, i upravo je pre neki dan dočekao svoj devetnaesti po redu 1. maj. Od tada je proteklo 157.800 sati. Ja sam napunila trideset šest, a prodavnica – i sa njom ja kao prodavačica – osamnaest godina. Od onih koji su se tih dana obučavali zajedno sa mnom nije ostao više niko. Ovaj poslovođa mi je već osmi po redu. Ni od one robe koja je tu bila tih dana nije ostao više ni komad. Ali ja sam i dalje tu.

Kad sam počela da radim u mini-marketu, moja porodica se tome mnogo obradovala. Čak i kada sam im obznanila da ću po završetku studija nastaviti da radim taj isti posao s nepunim radnim vremenom, oni su me podržali rekavši da je to za mene, koja doskora sa spoljnim svetom nisam imala praktično nikakvih dodirnih tačaka, veliki korak napred u pravcu sazrevanja.

Svoj posao s nepunim radnim vremenom, na koji sam na prvoj godini fakulteta odlazila četiri dana u nedelji uključujući subote, sada obavljam pet puta nedeljno. Čim bih došla kući u garsonjeru od dvanaest kvadrata, morala bih da prilegnem na svoj večito rasprostrti futon.³

Kada sam se upisala na fakultet, napustila sam roditeljski dom, našla jeftin stan i počela da živim u njemu. U mojoj porodici je postepeno rastao nemir zbog toga što

3 Tanak dušek za spavanje koji se uveče rasprostire na pod, a preko dana odlaže u plakar. (Prim. prev.)

nemam posao za stalno, nego gotovo tvrdoglavo nastavljam unedogled da radim u jednoj istoj radnji, ali tada je već bilo kasno.

Zašto je to morao da bude baš posao u mini-marketu, zbog čega to nije moglo da bude neko normalno radno mesto, to ni sama nisam znala. Jednostavno, tamo je postojao savršeni priručnik, a ja, iako sam uspela da postanem „prodavačica“, očigledno nisam imala nikakvu predstavu kako se bez uputstva postaje normalna osoba.

Roditelji su mi povlašđivali i s ljubavlju pratili kako unedogled radim u prodavnici. Bilo mi ih je žao, pa sam nakratko u svojim dvadesetim još i pokušavala da nađem stalni posao, ali kako sam prethodno radila samo u mini-marketu, moja prijava je retko uzimana u razmatranje. Čak i kada bi se desilo da me pozovu na razgovor, nisam umela da im objasnim zašto tolike godine nisam radila ništa drugo.

Valjda zato što to radim svakodnevno, često sanjam da sam u mini-marketu i da kucam na kasi. Kroz glavu mi prolazi: *Ah, nisu stavili cenu na čips, ili: Moraću da dopunim zalihe vrućeg zelenog čaja, mnogo se prodalo i ja se prenem iz sna.* Čak me i moj sopstveni usklik: „Izvolite!“ ponekad probudi usred noći.

I sada, u noćima kad ne mogu da spavam, pomislim na tu živu, prozirnu kutiju od stakla. U tom bistrom akvarijumu, čak i u tim trenucima, prodavnica radi kao sat. Dok zamišljam taj prizor, njeni zvuci ožive u mojim ušima i ja uspem da se opustim i da zaspim.

Kada dođe jutro, ja ponovo postajem prodavačica, ponovo mogu da budem jedan od zupčanika u mehanizmu sveta. To je jedino što je od mene moglo da napravi normalnu osobu.

U osam sati ujutru ulazim na vrata *Smajl-marta* kod stanice Hiromaći. Radno vreme mi počinje u devet, ali trudim se da dolazim ranije i doručujem u administrativnoj prostoriji. Čim stignem u radnju, kupim plastičnu bocu mineralne vode od dva litra i odaberem pecivo ili sendvič kome ističe rok trajanja, i pojedem ga u kancelariji.

U toj prostoriji postoji veliki monitor na kome se emituje slika sa sigurnosnih kamera. I tako, dok gledam kako novoprmljeni radnik iz noćne smene, Vijetnamac Dat, grozničavo kuca na kasi i kako poslovođa za njim neiskusnim trčkara po prodavnici, ja gutam svoje pecivo u stanju pripravnosti da, ako bilo šta zatreba, navučem uniformu i istrčim napolje da pomažem za kasom.

Ujutru tako pojedem pecivo iz mini-marketa, na pauzi za ručak opet nešto iz prodavnice – ili pirinčane smotuljke, ili brzu hranu, ali i uveče kad sam umorna, često samo kupim nešto u radnji i ponesem kući za večeru. Tokom radnog vremena popijem otprilike pola te dvolitarske boce vode, ubacim je u platnenu torbu, ponesem kući i ispijam je sve dok ne padne noć. Kad pomislim na to da mi se skoro čitavo telo sastoji od hrane iz mini-marketa, osećam se kao da sam i sama, tačno kao raf s kućnim potrepštinama ili aparat za kafu, jedan njegov deo.

Kad završim doručak, proverim vremensku prognozu ili podatke o poslovanju prodavnice. Za mini-market vremenska prognoza je vrlo važan izvor informacija. Temperaturna razlika u odnosu na prethodni dan takođe je od velikog značaja. Danas će najviša temperatura biti 21, a najniža 14 stepeni. Oblačno, s mogućom kišom u večernjim satima. Subjektivni osećaj da će biti hladnije nego što to temperatura ukazuje.

U vrelim danima prodaju se sendviči, a u hladnim dobro idu pirinčani smotuljci, kineske knedle s mesom i peciva. Od temperature zavisi i koja se gotova hrana više prodaje. Kada je hladno, u mini-marketu kod stanice Hiromači najbolje se prodaju kroketi. Sada su taman na sniženju, setim se i urežem sebi u glavu da danas treba napraviti veću količinu kroketa.

U tome mi prolazi vreme dok se u prodavnici polako okupljaju part-tajmeri iz dnevne smene koji rade od devet, kao i ja.

Neki minut posle 8.30 otvaraju se ulazna vrata i začuje se hrapav glas: „Dobro jutrooo!“. Ulazi Izumi, pouzdana menadžerka. Godinu dana starija od mene, pomalo oštra ali okretna tridesetsedmogodišnja domaćica, koja se malo upadljivije oblači. Ispred ormarića se iz svojih cipelela na visoke štikle prezuva u patike.

„Gospođo Furukura, i jutros ste poranili! Ah, uzeli ste ono novo pecivo? Kakvo je?“, pitala me je Izumi kad je spazila pecivo s mangom i čokoladom u mojoj ruci.

„Krem je malo čudan, ima jak miris, pa nije baš prijatan za jelo. Zaista nije naročito ukusno.“

„Oh, stvarno? Uh, šta ćemo sad? Poslovođa je poručio sto komada. Ako ništa, moramo bar da rasprodamo ono što je danas stiglo, u reduuu?“

„Jasno!“

Prava je retkost to što radim sa ženom koja je moja vršnjakinja, jer veliku većinu naših zaposlenih čine studenti i oni koji stalno prelaze s jednog privremenog posla na drugi.

Izumi je skupila svoju smeđe ofarbanu kosu, obukla belu košulju preko svoje teget majice i vezala tirkiznu kravatu oko vrata. Takvo pravilo nije postojalo kada je

Smajl-mart otvoren, ali otkad je sadašnji vlasnik preuzeo radnju, ispod uniforme obavezno moraju da se nose bela košulja i kravata. I dok je ona ispred ogleдалa nameštala uniformu, u prodavnicu je uletela Sugavara sa svojim: „Dobro jutro!“.

Sugavara je dvadesetčetvorogodišnja devojka zaposlena s nepunim radnim vremenom, vedra i prodornog glasa. Peva u nekom bendu i stalno se žali na svoju dečaćki kratku kosu koju bi u stvari htela da ofarba u crveno. Malo je bucmasta i simpatična, ali je pre Izuminog dolaska često kasnila i od poslovođe dobijala grdnju što na posao dolazi s pirsingom. Ali zahvaljujući Izuminom veštom, osvežavajućem pristupu kritici i edukaciji, sada je čak i Sugavara postala ozbiljna prodavačica, posvećena poslu.

Osim njih, u dnevnoj smeni rade još i visoki suvonjavi student Ivaki, kao i Jukišita, koji uskoro prestaje da radi u mini-marketu jer je našao stalni posao. A kako će i Ivaki uzimati sve manje smena, jer je počeo da traži stalno zaposlenje, ako se poslovođa ne bude vratio u dnevnu smenu ili ne zaposle nekog novog, prodavnica više neće moći da funkcioniše.

Ova „ja“ kakva sam danas sačinjena je uglavnom od ljudi koji me okružuju. Od toga trideset procenata čini ono što sam upila od Izumi, trideset procenata ono što sam pokupila od Sugavare, dvadeset od poslovođe, a ostatak od Sasaki, koja je dala otkaz pre pola godine, i raznih drugih ljudi iz prošlosti, poput Okazakija, koji nam je do pre godinu dana bio menadžer.

Pogotovo je moj način izražavanja nešto što se na mene kao zaraza prenelo od ljudi iz mog okruženja, pa je tako moj govor sada neka mešavina Izuminog i Sugavarinog.

Mislim, doduše, da je tako kod većine ljudi. Jednom ranije, kada je Sugavarino društvo iz benda svratilo u prodavnicu, sve devojke su bile obučene isto kao Sugavara i na isti način su govorile, dok je Sasaki po Izuminom dolasku počela da zvuči isto kao ona i da ponavlja njenu frazu: „Hvala vam na trudu!“. Kada nam je na ispomuć došla jedna domaćica koja je bila bliska sa Izumi u prethodnoj prodavnici, njena odeća bila je toliko slična Izuminoj da sam ih umalo pomešala. Možda se i moj sopstveni govor tako prenosi na nekog drugog. Mislim da nas prenošenje te zaraze s jednog na drugog zapravo održava kao ljude.

Pošto Izumi izvan radnog vremena nosi upadljivu odeću, ali onakvu kakva priliči ženi u tridesetim godinama, obavezno pogledam marku cipela u kojima je došla ili etiketu na kaputu koji joj stoji u ormariću. Samo jednom, kada je njen nesecer ostao na vidnom mestu u administrativnoj prostoriji, usudila sam se da zavirim u njega i zapisala sam nazive i brendove njene šminke. Pošto bi me smesta prozreli kad bih je samo prekopirala, ja pretražujem nazive tih brendova po internetu i čitam blogove ljudi koji se isto tako oblače, u kojima navode kakav šal treba kupiti ili daju nazive drugih brendova koje onda ja nosim. Kad gledam Izuminu odeću, njene modne dodatke i frizuru, meni se oni čine kao najispravniji uzorak onoga što jedna žena u tridesetim i treba da nosi.

Izumin pogled najednom se zaustavio na mojim bale-tankama.

„Ah, to su one iz radnje u Ulici Omotesando, zar neee?“, rekla mi je Izumi. „Mnogo volim tu firmu! Imam njihove čizmeee“, u administrativnoj prostoriji ona govori razvučeno, malo rastežući krajeve rečenica.

Te cipele sam kupila tako što sam ugrabila priliku dok je Izumi bila u toaletu da zapišem njihovu marku i otišla pravo u tu radnju.

„Ah, stvarno? To su one teget, je l' tako? Već ste jednom u njima dolazili na posao, zar ne? Baš su slatke!“, odgovorila sam ja njoj kopirajući Sugavarin način izražavanja, malo izmenjenim tonom prilagođenim odrasloj osobi. Sugavarin govor ima ritam pomalo razdraganog stakata. U potpunom je kontrastu sa Izuminim, ali govoriti mešajući ta dva stila za divno čudo zvuči taman kako treba.

„Izgleda da imamo isti ukus, gospođo Furukuraaa. I ta tašna vam je mnogo slatkaaa“, osmehivala se Izumi. Podrazumeva se da su nam ukusi isti kad ja nju uzimam kao model. Posmatrano sa strane, mora da sam izgledala kao normalna osoba, s tašnom koja priliči mojim godinama i izražavanjem koje nije ni neučtivo ni rezervisano, nego se drži na pravoj distanci.

„Gospođo Izumi, jeste li juče bili u radnji? Ostao je rusvaj tamo gde stoje zalihe *ramena!*“, dovikivala je Sugavara prevlaćeci se ispred ormarića. Izumi je okrenula glavu na tu stranu i odvratila: „Jesam. Tokom dana je bilo sve u redu, ali je onaj dečko opet sinoć bez odobrenja odsustvovao iz noćne smene, pa je zato verovatno uskočio novi momak, Dat.“

Usput povlaćeci rajsfersšlus na svojoj uniformi, Sugavara nam je prišla namrštena.

„Šta, on opet zabušava? A zna da nemamo dovoljno ljudi, ne mogu da verujem! Zato je kaos u radnji. Udarno je jutarnje vreme, a napici u tetrapaku još nisu poređani na rafove!“

„Da, strašnooo! Poslovođa je zato i rekao da će od ove nedelje dolaziti u noćnu smenu, jer sad i nema nikog osim novog momka.“

„A sad još i Ivaki traži posao, pa ni njega više neće biti u dnevnoj smeni. Ovo će stvarno biti problem! Ako nećeš doći, nemoj da dođeš, ali najavi to unapred. U protivnom ćeš samo svaliti teret na ostale koji uredno dolaze na posao, zar ne?“

Dok sam slušala njihovu konverzaciju punu emotivnog naboja, hvatalo me je blago nestrpljenje. U meni nije bilo ni trunke osećanja ljutnje. Samo sam pomislila: *uh, nije dobro što nemamo dovoljno ljudi*. Krišom sam posmatrala Sugavarin izraz lica i pokrećući iste mišiće na licu kao ona, onako kako sam to činila i za vreme obuke, progovorila: „Šta, on opet zabašava? A zna da nemamo dovoljno ljudi, ne mogu da verujem!“

Izumi je skidala sat i prsten, slušajući me kako ponavljam Sugavarine reči, i smejala se. „Ha-ha, gospođa Furukura nam se opasno ražestila! Ali jeste, stvarno da ne poverujeeeš!“

To da se svi oduševе kad se naljutiš zbog iste stvari kao i oni primetila sam odmah pošto sam počela da radim u mini-marketu. Kada saučestvujem u nečijoj ljutnji zato što je poslovođa bio nervozan, ili zbog toga što se tamo neko opet nije pojavio u noćnoj smeni, stvara se čudnovat osećaj zajedništva i svima je drago što se i ja ljutim.

Posmatrala sam Izumine i Sugavarine izraze na licu i odahnula: *Ah, dobro je, pošlo mi je za rukom da budem „normalna osoba“*. Ni sama ne znam koliko sam samo puta na tom mestu, u mini-marketu, ispustila isti taj uzdah olakšanja.

Izumi je pogledala na sat i rekla: „Onda, da počnemo jutarnji zbor?“

„Hajdemo!“

Nas tri smo stale u vrstu i započele jutarnji zbor. Izumi je otvorila svesku sa beleškama i saopštila nam ciljeve i upozorenja za taj dan.

„Danas je naša preporuka pecivo s mangom i čokoladom, novo u ponudi. Svi ćemo se potruditi da ga glasno nudimo kupcima! Osim toga, u ovom periodu treba učvrstiti higijenske mere. Tokom dana imamo mnogo posla, ali ćemo se ipak potruditi da što češće brišemo podove, izlog i deo oko vrata. Preskočićemo sad zavet jer nemamo više vremena, dakle, hajdemo uglas da provežbamo uslužnu terminologiju: 'Izvolite!'“

„Izvoliteee!“

„'Svakako, odmah!'“

„Svakako, odmah!“

„'Hvala vam na posetiii!'“

„Hvala vam na posetiii!“

Vežbajući terminologiju njih dve su proveravale svoj izgled i, izgovarajući „Izvolite!“, jedna po jedna izlazile iz prostorije. Za njima sam iz kancelarije izletela i ja: „Izvolite, dobro jutro!“

To je trenutak koji mnogo volim. Imam osećaj kao da samo jutro u sebi unosim u prodavnicu.

Melodija na vratima koja se začuje kada ljudi spolja ulaze meni zvuči kao crkveno zvono. Kada otvorim vrata, unutra me čeka blešteća kutija. Pouzdan, normalan svet koji ne prestaje da se okreće. U njega ja verujem – u taj svet u kutiji ispunjenoj svetlošću.

Pošto sam petkom i nedeljom slobodna, ponekad u petak odem da se vidim sa svojom prijateljicom koja se udala i živi u našem rodnom gradu.